

O P U S

ȘTIINȚE POLITICE

© 2013 by Editura POLIROM

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iași, B-dul Carol I nr. 4 ; P.O. BOX 266, 700506
București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1,
sector 4, 040031, O.P. 53, C.P. 15-728

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României :

MIROIU, ADRIAN

Competiția politică în România / Adrian Miroiu, Șerban Cerkez (coord.). – Iași: Polirom, 2013

ISBN print: 978-973-46-3803-1

I. Cerkez, Șerban

Printed in ROMANIA

Adrian Miroiu, Șerban Cerkez
(coordonatori)

Competiția politică în România

POLIROM
2013

Prezentarea autorilor

ȘERBAN CERKEZ este doctor în științe politice la Școala Națională de Studii Politice și Administrative (SNSPA) din București. În prezent este cadru didactic asociat la SNSPA. A publicat o serie de studii de specialitate în volume colective și un volum de autor – *Grupurile de interese și politicile publice. Modele de agregare a revendicărilor sociale* (Polirom, 2010).

IONUȚ CIOBANU este doctor în științe politice (Universitatea din București). Domenii de interes academic și cercetare : partidele politice și sistemele de partide, alegerile și sistemele electorale, comportamentul electoral și geografia electorală. Dintre publicații, menționăm : „Do Spatial Disparities Matter? The Geography of the Voter Turnout at General Elections in Sibiu County” (împreună cu Aurelian Giugăl, *Transitions*, 2013), „Alegeri generale în România sau confirmarea teoriei periferiei politice” (împreună cu Aurelian Giugăl, *Sfera Politicii*, 2013).

AURELIAN GIUGĂL este licențiat în geografie (1998), doctor în științe politice (2011). Profesor de geografie (1998-2010). Stagiul de cercetare la School of Geographical Sciences, University of Bristol (2010). Cadru didactic asociat la Universitatea „Ovidius” din Constanța, Facultatea de Istorie și Științe Politice. Scrie pentru *Cultura* din 2009. Domenii de interes : geografia umană, geografia electorală, partidele politice, politica românească și europeană.

DINU GUȚU este absolvent de științe politice (studii de licență și masterat) la SNSPA. Actualmente este doctorand în antropologie. A publicat *Revoluția „ultrașilor” : Antietatism, violență simbolică și potențial insurecțional în cadrul fenomenului „Ultras”* (Cartier, 2012).

DANA IRINA IONIȚĂ a obținut titlul de doctor în științe politice la SNSPA cu teza *Formarea coalițiilor în Europa Centrală și de Est*. În prezent este asistentă de cercetare în cadrul SNSPA. Domenii de interes : competiția politică, teoria alegerii raționale și noua abordare instituționalistă, metodele experimentale și politicile publice. Membră a Centrului de Studii și Analiză Politică din cadrul SNSPA.

SILVIU-DAN MATEESCU a obținut titlul de doctor în științe politice la SNSPA cu teza *Cartelizarea sistemelor de partide în Europa Centrală și de Est*. Domenii de interes : teoria alegerii raționale, partidele politice, sistemele electorale, votul strategic.

ADRIAN MIROIU este profesor de științe politice la SNSPA. Dintre publicații, menționăm : *Filosofie fără haine de gală* (All, 1998), *Învățământul românesc azi* (Polirom, 1998), *Argumentul ontologic : o cercetare logico-filosofică* (All, 2002), *Politici publice* (Politeia, 2002), *Fundamentele politicii. I. Preferințe și alegeri colective* (Polirom, 2006), *Fundamentele politicii. II. Raționalitate și acțiune colectivă* (Polirom, 2007), *Introducere în filosofia politică* (Polirom, 2009).

ANDRA ROESCU este doctorandă în științe politice la SNSPA. A absolvit masteratul de Teorie și Analiză Politică (SNSPA). Domenii de interes : sistemele electorale, comportamentul electoral, teoria alegerii publice, experimentele și metodele de cercetare cantitative.

ANDREI VLĂDUCU este doctorand în științe politice la SNSPA, cu o teză care vizează alegerile, regulile de vot și dreptatea. Absolvent al masteratului de Teorie și Analiză Politică și licențiat în științe politice (SNSPA). Principalele domenii de interes : economia comportamentală, teoria alegerii sociale, filosofia politică și experimentele în științele sociale.

MIRELA VLĂSCEANU este doctorandă în științe politice în cadrul SNSPA și absolventă a masteratului de Teorie și Analiză Politică (SNSPA). Domenii de interes : analiza instituțională, instituționalismul și politicile pentru învățământul superior, în special politicile de finanțare și de stimulare a performanței cercetării.

Cuprins

<i>Prezentarea autorilor</i>	5
Introducere (Adrian Miroiu, Șerban Cerkez)	9

Partea I

Teorii și modele ale competiției politice

1. Influența incertitudinii asupra competiției politice (Șerban Cerkez) . . .	21
2. Modele spațiale ale competiției electorale (Andra-Maria Roescu) . . .	50

Partea a II-a

Competiția politică în alegerile parlamentare

3. Competiția intra- și interpartinică în alegerile parlamentare din 2008 și 2012 din România (Andra-Maria Roescu)	81
4. Cartelizarea sistemelor de partide din Europa Centrală și de Est : o analiză comparativă a cazurilor român și maghiar (Silviu-Dan Mateescu)	100
5. Formarea guvernelor minoritare în Europa Centrală și de Est (Dana Irina Ioniță)	133

Partea a III-a

Competiția politică la nivel local

6. Modelul actorilor cu putere de veto și relațiile instituționale dintre partidele politice în administrația locală (Mirela Vlăsceanu)	161
7. Un experiment privind reguli de vot la alegerile locale din Chișinău – Republica Moldova (Andrei Vlăducu, Dinu Guțu)	190
8. Competitivitatea sistemului de partide la nivel local, 1996-2012 : de la echilibru la monopol politic (Ionuț Ciobanu)	224
9. Alegerile electorale în Dobrogea postcomunistă : 1992-2012 (Aurelian Giugăl)	251

Introducere

Adrian Miroiu, Șerban Cerkez

Competiția politică este una dintre caracteristicile fundamentale ale unei societăți democratice. Ea se desfășoară într-un cadru instituțional complex, care include reguli și norme privind înființarea și funcționarea partidelor politice, comportamentul acestora, reguli de vot și reguli de agregare a voturilor (prin care, de exemplu, în cadrul alegerilor parlamentare, voturile cetățenilor sunt transformate în locuri în Parlament atribuite competitorilor politici), dar și reguli privind formarea coalițiilor etc. Mai mult, aceste reguli și norme funcționează în modalități specifice la nivel central și local. Pe de altă parte, ea depinde de caracteristici ale societății, precum numărul votanților, grupurile sociale existente, precum și de diverse alte caracteristici generale. Competiția politică se desfășoară între actori (cel mai adesea, partide politice sau coaliții ale acestora – dar, așa cum se va argumenta pe larg în volum, poate fi vorba și de o competiție intrapartinică), iar scopul actorilor este acela de a atrage cât mai multe voturi. Care e sistemul instituțional în care are loc această competiție, care e comportamentul partidelor și, de asemenea, care e comportamentul votanților – iată întrebări pe care nu le poate ocoli niciun fel de încercare de a înțelege viața politică a unei țări.

Ca în orice alt domeniu de studiu, o astfel de încercare va trebui, în chip necesar, să se întemeieze pe anumite teorii mai mult sau mai puțin generale, precum și pe modele specifice construite pe baza acestora. Articolele cuprinse în volumul de față credem că ilustrează foarte limpede în ce fel poate contribui o abordare cu instrumentele științei politice la o înțelegere mai profundă, mai extinsă și mai coerentă a fenomenelor politice, în particular a celor din România. (Adeseori însă aceste instrumente sunt complexe, sofisticate și de aceea nu sunt ușor de mânuit. Nu de puține ori ele cer utilizarea unor tehnici matematice sau statistice.) Articolele din volum „raționalizează” :

ele arată cum se poate construi o ordine inteligibilă în lumea politică aparent haotică; comportamentul actorilor (constrâns de cadrele instituționale¹ în care se găsesc aceștia) poate fi justificat, iar consecințele agregate ale acestuia pot fi explicate.

Volumul cuprinde trei părți. Prima are un caracter teoretic. Sunt introduse idei și tipuri de abordări necesare pentru înțelegerea structurilor instituționale relevante, precum și a comportamentului actorilor politici (votanți și partide politice). Cea de-a doua parte se concentrează asupra competiției politice la nivel național și ia în discuție problematica alegerilor parlamentare. În particular, desigur, sunt analizate alegerile parlamentare din România din 2008 și 2012. Cea de-a treia parte a volumului cuprinde studii asupra competiției politice la nivel local. Acestea aduc în atenție o serie de caracteristici ale sistemului politic românesc care sunt adesea neglijate, acceptate tacit, dar prea puțin tratate ca esențiale pentru înțelegerea proceselor politice din România.

În primul capitol, Șerban Cerkez aduce în discuție problema incertitudinii în participarea la vot. Conform modelului raționalității instrumentale, scopurile sunt considerate ca date, iar actorii trebuie să identifice și să utilizeze cele mai bune mijloace pentru atingerea acelor scopuri. Atunci când analizăm competiția politică apare însă problema determinării scopului pe care îl au participanții la competiția electorală. Cele mai multe modele folosite se bazează pe o ipoteză simplă: partidele au ca scop câștigarea alegerilor². Scopul unui partid este de a putea exercita influență asupra procesului decizional, fie pentru a implementa politicile preferate, fie pentru a culege beneficiile ocupării funcțiilor, fie pentru a putea controla distribuția resurselor către propriul colegiu pentru a-și asigura menținerea în funcție prin câștigarea alegerilor viitoare.

Incertitudinea nu este un fenomen care se limitează la scopurile pe care le au partidele, ci poate influența și comportamentul actorilor

-
1. De exemplu, legea electorală nr. 35/2008 a introdus un nou sistem de stimulente pentru actorii (partide și coaliții de partide, pe de o parte, votanți, pe de altă parte) aflați în competiția electorală.
 2. În capitolul 2, Andra Roescu reia discuția referitoare la scopurile pe care le au partidele care participă la alegeri și prezintă concepția lui A. Downs care consideră că scopul participanților la competiția electorală este acela de a câștiga alegerile: partidele propun politici pentru a câștiga alegerile și nu urmăresc să câștige alegerile pentru a propune politici.

care votează pentru un competitor sau altul. Probabilitatea prezenței la vot poate depinde de raportul dintre costurile și beneficiile pe care le obțin votanții de pe urma participării la vot. Abținerea de la vot apare atunci când indivizii, în urma calculelor pe care le fac, nu pot identifica un criteriu clar de diferențiere între partidele angrenate în competiție. Așadar, în primul caz votanții absentează deoarece niciun partid nu promovează politici care să le aducă un plus de utilitate satisfăcător, în timp ce în al doilea caz votanții absentează întrucât consideră că diferența dintre partide, în termeni de utilitate, nu este suficient de mare pentru a merita asumarea costurilor asociate votului. Cele două fenomene sunt distincte și se pot produce separat sau împreună (Roescu, capitolul 2).

O altă sursă a incertitudinii este determinată de o serie de factori instituționali care afectează atât competiția din exteriorul partidelor, cât și pe cea din interiorul lor. Influențele exterioare țin de sistemul electoral, de organizarea sistemului de partide, de formarea executivelor și de tipul de legături între rezultatul alegerilor și formarea guvernului. O problemă importantă în acest sens este reprezentată de fenomenul migrației electorale, care poate altera rezultatul competiției electorale și poate influența mecanismele de formare a guvernului prin modificarea raportului de forțe din Parlament. Un exemplu în acest sens, discutat în capitolul 1, se referă la importanța fenomenului de migrație pentru menținerea la putere a guvernelor din perioada 2009-2012 (nivelul migrației electorale a fost în această perioadă de aproximativ 15 %).

Dezbaterile despre raționalitatea comportamentului de vot atât în ceea ce privește competitorii electorali, cât și în ceea ce privește votanții continuă în capitolul 2, în care Andra Roescu analizează cele mai cunoscute modele de competiție și le testează funcționarea în mediul politic din România. În prima parte a capitolului autoarea descrie principalele modele de competiție electorală. Modelul proximității, downsian (Downs, 2009), presupune că partidele vor adopta acele strategii care le vor maximiza numărul de voturi obținute. În sistemul bipartid, cu cât este mai aproape de „centru”, cu atât un partid are șanse mai mari de a-și maximiza numărul de voturi, raportat la numărul de voturi care va putea fi obținut prin situarea la una dintre extreme. Astfel, pentru a-și maximiza numărul de voturi, competitorii politici vor converge către centru, apropiindu-se de poziția votantului median. În sistemele multipartid, partidele se vor

distribui de-a lungul axei stânga-dreapta, fiecare poziționându-se în așa fel încât să corespundă distribuției politice a votanților. Va apărea astfel un echilibru în care partidele politice se vor poziționa în așa fel încât orice deplasare ulterioară a unui partid spre una dintre extreme să nu fie profitabilă din punctul de vedere al numărului de voturi obținute. Spre deosebire de modelul proximității, modelul direcțional (Rabinowitz și MacDonald, 1989) presupune că alegătorii optează pentru acele partide, cu poziții și politici bine determinate, care sunt cele mai apropiate de concepțiile lor ideologice. În cadrul modelului direcțional trebuie avute în vedere două lucruri: direcția preferinței și intensitatea preferinței. În cadrul modelului direcțional, votanții aleg acele partide ale căror poziții sunt definite clar și care sunt de aceeași parte a axei cu cea pe care se situează ei³.

Andra Roescu face apel la cele două modele pentru a explica opțiunile de vot pentru Camera Deputaților din 2004 în România. Analiza datelor disponibile indică faptul că modelul direcțional explică mai bine opțiunile electorale ale românilor decât cel downsian, iar utilitatea direcțională are un efect mai puternic asupra opțiunilor de vot decât cea downsiană. (Acest fapt sugerează de asemenea că în comportamentul votanților componenta ideologică a jucat un rol important.)

În capitolul 3, Andra Roescu propune o analiză a principalelor consecințe ale sistemului electoral care a funcționat în România în cadrul competițiilor electorale parlamentare din 2008 și 2012. Sistemul electoral a avut repercusiuni atât asupra strategiilor comportamentale adoptate în interiorul partidelor, cât și în ceea ce privește distribuția mandatelor între partidele participante și logica competiției în sine. Autoarea argumentează că sistemul electoral din România este unul mixt cu compensare proporțională și că acesta a modificat atât logica de distribuție a mandatelor între partide și alianțe electorale, cât și pe cea de distribuție a mandatelor în interiorul acestora. Una dintre consecințele importante ale adoptării sistemului electoral din România, discutată distinct în cadrul capitolului, a constat în apariția competiției intrapartinice: candidații aceluiași partid sunt în același timp competitori și aliați în lupta pentru un loc în Parlament.

3. Modelele de acest tip, precum și asumțiile pe care le întemeiază acestea și alte consecințe ale lor sunt prezentate și discutate în limba română în, de exemplu, Miroiu (2006), Cerkez (2010).

În capitolul 4, Dan Mateescu discută cartelizarea sistemului de partide, probabil una dintre cele mai importante (deși rar menționate) caracteristici ale sistemului politic românesc. Cartelizarea sistemului de partide (Katz și Mair, 1995) se referă la comportamentul partidelor politice prin prisma relațiilor pe care acestea le au cu statul. Mai exact, teoria partidului cartel ia în calcul apelul partidelor la resursele publice și tentația lor de a conserva și asigura monopolul asupra accesului la acest tip de resurse. Astfel, competitorii politici încearcă să impună bariere în calea accesului unor competitori noi în arena electorală. Partidele precedă și determină sistemul electoral, iar sistemul electoral tinde să mențină sistemul inițial de partide. Partidele aflate în sistem la un anumit moment, cele care au puterea de a decide, vor putea jongla cu regulile și le vor putea utiliza în propriul interes (Taagepera, 2007, p. 7). Cartelizarea nu exclude competiția, ci o limitează la actorii existenți care pot influența regulile de desfășurare a competiției. Autorul analizează legislația electorală și pe cea privitoare la înființarea partidelor politice pentru a analiza măsura în care partidele și-au folosit influența legislativă spre a limita competiția politică. Concluziile analizei conduc spre ideea apariției unei strategii de tip cartel atât din cauza înăsprirea legislației electorale și a celei privind partidele politice, cât și a alocării subvențiilor către partidele parlamentare, astfel încât potențialii noi competitori sunt dezavantajați. Atât în cazul României, cât și în cel al Ungariei (țările incluse în analiză) este observabil fenomenul de cartelizare a sistemelor de partide.

În afara desfășurării procesului electoral propriu/zis, competiția electorală poate continua și în momentele materializării rezultatelor electorale prin negocierile privind formarea guvernului. Unul dintre rezultatele competiției electorale este formarea guvernului, adică identificarea unei majorități care să sprijine o anumită formulă politică în măsură să obțină aprobarea Parlamentului pentru formarea unui guvern. Guvernul poate fi atât majoritar, cât și minoritar. Așadar, o componentă importantă a competiției politice constă în analizarea raportului dintre competitorii politici în ceea ce privește capacitatea de construire a alianțelor. Formarea coalițiilor poate depinde de numărul partidelor sau de compatibilitatea ideologică dintre membri. Astfel, din punctul de vedere al dimensiunii există coaliții largi sau coaliții minimal câștigătoare, iar din punctul de vedere al ideologiei coalițiile pot fi coerente sau incoerente (Hix, 2005). Formarea coalițiilor

nu este un proces simplu care depinde exclusiv de voința, strategiile și abilitățile actorilor politici implicați în formarea executivului. Deseori există factori externi mediului politic care pot influența modul în care vor apărea și vor funcționa coalițiile.

În prima parte a capitolului 4, Irina Ioniță discută principalele concepții teoretice care analizează constrângerile ce influențează capacitatea actorilor politici de a se uni în cadrul unor coaliții de guvernare. O mare parte a constrângerilor ce afectează formarea coalițiilor derivă din regulile constituționale care guvernează funcționarea sistemului politic sau care limitează libertatea de acțiune a unui anumit partid în ceea ce privește participarea la anumite coaliții (înainte de formarea coaliției din 2008, PDL avea stipulat în statut faptul că nu poate governa alături de PSD).

În a doua parte a articolului, autoarea realizează o analiză comparativă a modelelor de formare a coalițiilor în zece state postcomuniste, inclusiv România, cu scopul de a identifica măsura în care formarea guvernelor minoritare este determinată de constrângerile instituționale la care sunt supuse partidele politice în formarea coalițiilor în Europa Centrală și de Est. Autoarea pornește de la perspectiva instituționalistă, care presupune existența unor constrângeri instituționale ce limitează capacitatea partidelor de a se angaja în coaliții și de a forma guverne. Posibilitatea apariției unor guverne minoritare depinde de permisivitatea condițiilor și regulilor după care funcționează sistemul politic.

În competiția politică, nivelul local devine un actor din ce în ce mai important. Odată cu modificarea sistemului electoral, filialele locale și politicienii influenți de la nivel local devin pionii principali ai jocului politic. Acești actori pot influența politicile și deciziile guvernamentale și pot exercita influență asupra organismelor centrale al partidelor. În capitolul 6, Mirela Vlăsceanu ia în discuție modul în care actorii politici și partidele interacționează la nivelul administrațiilor locale, unde competiția dintre acești factori este la fel de prezentă ca la nivelul central. O componentă importantă a competiției electorale o reprezintă puterea de veto, care poate influența capacitatea de guvernare a unui partid. În perspectiva lui G. Tsebelis, puterea de veto a unui actor constă în capacitatea de a împiedica luarea unei decizii și, în plan secund, în capacitatea de a stabili agenda. Facțiunile pot modifica direcția politicilor propuse de către guvern pentru a le realiza propriilor interese. Sistemul de relații de la

nivel local poate schimba strategia politică și deciziile pe care le poate lua un partid. De asemenea, autoritățile locale pot fi compuse din membri ai partidelor de opoziție, ceea ce mărește posibilitatea de conflict între actori. De aceea, puterea de veto trebuie luată în calcul în cadrul oricărei discuții referitoare la competiția politică. Este importantă capacitatea de a lua decizii și de a trasa liniile generale ale politicilor publice, dar la fel de importantă este și capacitatea de implementare a deciziilor și soluțiilor propuse. Etapa de implementare a politicilor poate afecta performanța guvernamentală, iar actorii relevanți la nivel local trebuie luați în calcul atunci când se poartă negocieri referitoare la soluțiile ce vor fi adoptate. Prin urmare, structurile de autoritate de la nivel local pot avea o influență foarte mare asupra acțiunii și performanțelor politicilor de la nivel central ; pe de altă parte, ramurile locale ale partidelor afectează decisiv atât dimensiunea decizională, cât și cea referitoare la politicile care vor fi adoptate și implementate. Un rol important îl au de asemenea mecanismele instituționale care funcționează la nivelul societății. Procesul de guvernare presupune existența unui număr ridicat de actori instituționali care se influențează reciproc și care pot bloca sau, din contră, pot întări/sprijini acțiunile guvernului. Puterea de veto este asigurată și de modalitatea în care este construit sistemul de adoptare a deciziilor/de tipul de majoritate. Relațiile instituționale pot influența capacitatea politică. M. Vlăsceanu aplică aceste idei la cazul administrației locale și argumentează că identificarea actorilor cu putere de veto permite o înțelegere mai bună a competiției politice la acest nivel.

În capitolul 7 al volumului, Dinu Guțu și Andrei Vlăducu testează modul în care schimbarea regulilor de vot modifică ierarhia preferințelor alegătorilor. În urma experimentului derulat în contextul alegerilor de la Chișinău, autorii ajung la concluzia că regulile de vot nu modifică preferințele între alternativele aflate pe primele locuri, însă modifică preferințele între alternativele aflate pe locurile 3 și 4. Prima parte a articolului analizează o serie de reguli de vot care pot fi aplicate în diferite situații de alegere. Sunt avute în vedere regula majorității, regula aprobării și regula lui Borda. Autorii analizează avantajele și dezavantajele adoptării fiecăreia dintre aceste reguli de vot. De asemenea, ei iau în discuție posibilitatea apariției votului strategic. Exercițarea votului strategic presupune ierarhizarea clară a preferințelor între alternativele oferite și orientarea alegerii

către alternativa care are cele mai multe șanse de a o învinge pe cea mai slab situată în preferințele votantului. Astfel, în situația exercitării unui vot strategic, alegătorul nu va alege varianta pe care o situează pe primul loc în ierarhia preferințelor (dacă va considera că aceasta nu are șanse de a fi adoptată), ci își va adapta acțiunea de vot în funcție de alternativa care are cele mai multe șanse de a împiedica alegerea variantei celei mai defavorabile. Un astfel de comportament de vot este complex și presupune că votanții au o bună cunoaștere a situației (inclusiv cunoașterea preferințelor, ba chiar și a comportamentului celorlalți votanți), precum și capacitatea de a analiza scenariul alternative. Întrebările de cercetare la care doresc să răspundă autorii au în vedere măsura în care anumite reguli de vot, mai puțin cunoscute, sunt aplicabile în contextul alegerilor de masă; măsura în care aceste reguli pot fi înțelese și acceptate; dacă rezultatele alegerilor s-ar modifica odată cu schimbarea regulii de vot și dacă la alegerile locale din Chișinău (cele care fac obiectul cercetării) s-a votat strategic. Încercarea de a răspunde la aceste întrebări reprezintă un demers important al cercetării competiției politice și ajută la înțelegerea strategiilor care pot sta la baza comportamentului de vot al indivizilor.

E demn de subliniat că în acest articol autorii fac apel la o metodologie de cercetare politică foarte puțin utilizată în România: experimentul politic. Dacă de obicei cercetările empirice constau în strângerea și interpretarea unor date existente, experimentul politic presupune producerea unor astfel de date în contexte controlate.

În capitolul 8, Ionuț Ciobanu analizează modul în care dimensiunea locală a competiției politice poate influența rezultatele competiției politice la nivel național. Modificarea sistemului de vot și a ratei de prezență la vot modifică dinamica funcționării sistemului de partide. Filialele locale devin mai puternice pe măsură ce oficialitățile județene se implică intens în competiția electorală pentru alegerile parlamentare, ceea ce conduce la posibilitatea exercitării unui control crescut asupra potențialelor politici ale partidelor aflate la guvernare. Analiza datelor din text relevă concluzii interesante în ceea ce privește evoluția partidelor politice spre asigurarea monopolului reprezentational la nivel de localitate (între 1996 și 2008, procentul localităților în care primul partid a obținut peste 60% din voturi a crescut de la 2% la 24%, iar în 2012 a urcat la 62%). Ca urmare, unul dintre cele trei partide importante ale României domină categoric acțiunea

politică la nivel local. Autorul analizează schimbările survenite la nivel local în ceea ce privește competitivitatea alegerilor parlamentare începând cu anul 1996, urmărind modul în care localitățile de pe întreg cuprinsul țării au ajuns să fie dominate categoric de unul dintre cele trei partide importante ale României. Concluzia articolului este surprinzătoare și pertinentă : competiția politică din România se caracterizează printr-o tendință detectabilă în timp de reducere ; iar la nivel local ea este, într-o mare măsură, caracterizată prin unipartidism.

În ultimul capitol al volumului, Aurelian Giugăl discută influența efectului de vecinătate și a componentei etnice asupra comportamentului de vot. Principalele linii de cercetare pe care le explorează autorul constau în analiza geografiei electorale a zonei Dobrogea, în analiza efectului de vecinătate și în discutarea componentei etnice a comportamentului de vot. În articolul său, autorul dorește să identifice modul în care comportamentul electoral poate fi influențat pe de o parte de apropierea/depărtarea unei localități față de reședința de județ (efectul de vecinătate), iar pe de altă parte de componenta etnică. În analiza geografiei electorale a zonei, autorul demonstrează existența unor fluctuații ale preferințelor electorale și a unor modificări semnificative ale ierarhiei politice la nivelul județelor analizate (Constanța și Tulcea). Problematika influenței efectului de vecinătate asupra comportamentului de vot presupune compararea rezultatelor alegerilor dintr-o serie de localități situate unele în proximitatea reședinței de județ, iar altele la mare distanță de aceasta. Rezultatele analizei atestă faptul că localitățile din proximitatea orașului se apropie din punct de vedere electoral de orașul/orașele apropiat(e), iar localitățile aflate la distanță mare față de centrele urbane importante nu corespund din punct de vedere electoral cu acestea.

Volumul de față nu poate, de bună seamă, să abordeze toate chestiunile relevante privitoare la competiția politică în România, dar are un specific care credem că trebuie accentuat. El cuprinde unele dintre primele încercări în literatura de specialitate din România de a analiza prin apelul la instrumente originare în cadrul celei mai influente paradigme actuale în știința politică – teoria alegerii raționale – aspecte ale fenomenelor politice din România. Termeni precum „votant median”, „proximitate”, „direcționalitate”, „putere de veto”, „partid cartel” – pentru a da doar câteva exemple –, deși de bază pentru cercetarea științifică a fenomenelor politice, nu sunt deloc

printre cei mai utilizați de către cei care susțin azi că practică știința politică în România. Nu ne rămâne decât să sperăm că semnificația lor și capacitățile explicative ale unor astfel de modele ale fenomenelor politice construite prin apelul la teoria alegerii raționale vor fi avute în vedere în anii care vin de tot mai multe cercetări.

Referințe bibliografice

- Cerkez, Șerban (2010), *Grupurile de interese și politicile publice : Modele de agregare a politicilor publice*, Polirom, Iași.
- Downs, Anthony (2009), *O Teorie Economică a Democrației*, Editura Institutul European, Iași.
- Hix, Simon (2005), *The Political System of the European Union*, Palgrave Macmillan, New York.
- Katz, Richard S., Peter Mair (1995), „Changing Models of Party Organization and Party Democracy: The Emergence of the Cartel Party”, *Party Politics*, Vol. 1, Nr.1, 5-28.
- Miroiu, Adrian (2006), *Fundamentele Politicii. I*, Polirom, Iași.
- Rabinowitz, George și MacDonald, Stuart Elaine (1989), „A Directional Theory of Issue Voting”, *The American Political Science Review*, 83 (1) : 93-121.
- Taagepera, Rein (2007), *Predicting Party Sizes. The Logic of Simple Electoral Systems*, Oxford University Press, Oxford.